

Warszawa, 22 stycznia 2025 r.

prof. UW dr hab. Marcin Dyl
Katedra Prawa
i Postępowania Administracyjnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Warszawski

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr. Macieja Langerera pod tytułem
„Status prawny tokenów cyfrowych”

Wstęp

W związku z uchwałą Rady Naukowej Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach z dnia 29 października 2024 r. w sprawie wyznaczenia mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr. Macieja Langerera w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki prawne, przedstawiam stosowną recenzję.

I. Wybór tematu pracy

Głównym założeniem pracy było przedstawienie analizy charakteru prawnego tokenów cyfrowych oraz ich umiejscowienia w obrocie na rynku finansowym.

Obszar zjawisk związanych z rewolucją cyfrową jest bardzo szeroki i wielowątkowy, a różnorodne rozwiązania techniczne w sposób bardzo dynamiczny zmieniają nasze życie. Ostatnie trzydzieści lat zmian technologicznych wpłynęły istotnie na postrzeganie zjawisk definiowanych w prawodawstwie w XIX i XX w., a czasami wymykających się spod wcześniej określanych schematów i instytucji prawnych. Dzieje się tak głównie w sferze prawa prywatnego, co w konsekwencji

częstokroć wpływa na prawo publiczne. Wynika to z założeń swobody umów będącej filarem prawa prywatnego, której konsekwencje w zakresie korzystania z jej dobrodziejstw są daleko idące. Nowe technologie tworzą więc zaawansowane rozwiązania poddane ocenie prawa prywatnego.

Nie sposób jednakże w takiej sytuacji nie dotrzeć do konieczności definiowania oceny poziomu bezpieczeństwa odbiorców danego produktu, czy kontraktu. W tym momencie nie sposób nie zmierzyć się z koniecznością weryfikacji wkroczenia określonych rozwiązań pod parasol bezpieczeństwa charakterystyczny dla prawa publicznego, głównie ze względu na konieczność zapewnienia ochrony interesu publicznego.

Z powyższych względów podjęcie przez autora tematyki rozprawy jest zadaniem trudnym i śmiałym, za co z góry należy się pochwalać, ale przede wszystkim praktycznie rzecz biorąc niezbędnym. W obecnym czasie szybkiej redefinicji podlega bowiem ocena wpływu państwa na funkcjonowanie zjawisk cyfrowych. Nie można zapomnieć o tym, że dzieje się to w określonych realiach gospodarczych, gdy państwa kształtują swą politykę, ale i bezpieczeństwo cyfrowe. Z punktu widzenia lokalnego, na te wszystkie elementy nakłada się możliwość kształtowania różnorodnych mechanizmów na poziomie unijnym.

Z tych to przyczyn należy pozytywnie ocenić wybór tematu recenzowanej rozprawy. Tematyka związana ze zjawiskami cyfrowymi jest przedmiotem coraz szerszego zainteresowania doktryny, nie tylko prawniczej. W wielu przypadkach mamy jednak do czynienia albo z opracowaniami o charakterze technicznym, albo bardzo ciekawymi pracami, odnoszącymi się głównie do wątków wycinkowych bądź specjalistycznych. Takie ujęcie tematyki opracowań wynika po części również z obszerności, jak i braku jednolitości regulacji, zarówno na poziomie unijnym, jak i krajowym.

Recenzowana praca jest jednakże pierwszym opracowaniem przedstawiającym w sposób kompleksowy w sposób zaproponowany, omawianą tematykę funkcjonowania w obrocie różnorodnych tokenów cyfrowych w ujęciu systemowym. Ta nowatorskość jest zaletą, i co więcej potwierdza wiele trudności przed którymi

stał autor, nie posiadając punktu odniesienia do tego rodzaju kompleksowego opracowania.

II. Konstrukcja rozprawy.

Przy recenzowaniu rozpraw naukowych jednym z kluczowych zagadnień jest ocena określenia celu badawczego, który formułuje autor rozprawy; następnie oczywiście powinna nastąpić analiza prowadzona pod kątem dążenia do potwierdzenia tego celu. Uzupełnieniem powinno być wykazanie, czy i w jakim zakresie cel badawczy został osiągnięty.

Z tego punktu widzenia autor rozprawy ułatwia recenzentowi ocenę poszczególnych elementów założeń.

W pracy zostały wyraźnie wskazane tezy badawcze. Co więcej, każda z nich nie jest jedynie hasłem samym w sobie, ale poszczególne tezy zostały wyjaśnione i uzasadnione. I tak autor rozprawy stawia następujące tezy: a) obecne instytucje prawa cywilnego jak i prawa rynku finansowego są niedostosowane do występowania tokenów cyfrowych, stąd istnieje potrzeba przedefiniowania tych instytucji lub stworzenia nowych regulacji uwzględniających tokeny cyfrowe; b) niejasny status tokenów cyfrowych stanowi zagrożenie dla uczestników rynku finansowego. Jednocześnie przyjęto założenie tego, że weryfikacja postawionych tez badawczych nastąpi poprzez odpowiedź na szczegółowe pytania badawcze (karta 9 pracy).

Pytania, które stawia przed nami autor rozprawy przedstawiają zagadnienia związane z tematem pracy w sposób kompleksowy, aczkolwiek, co jest trudne w ujęciu wielopłaszczyznowym.

Praca składa się z sześciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale przedstawione zostały ogólne kwestie związane z ogólną charakterystyką tokenów cyfrowych, w szczególności w ujęciu technologicznym, jak i ekonomicznym. Dało to podstawy do omówienia zagadnień związanych z tokenami cyfrowymi jako przedmiotu obrotu cywilnoprawnego w rozdziale drugim. Kolejne rozdziały przedstawiają poszczególne rodzaje tokenów cyfrowych. I tak, rozdział trzeci odnosi się do tokenów cyfrowych wykorzystywanych jak instrument finansowy; rozdział czwarty dotyczy tokenów użytkowych wykorzystywanych w handlu towarami i usługami; rozdział piąty omawia

tokeny cyfrowe traktowane jako dobra unikalne. Ostatni rozdział przedstawia wybrane problemy publicznoprawnej regulacji tokenów cyfrowych.

Podsumowanie pracy stanowi wartościowy jej element, gdyż zawiera nie tylko ogólną ocenę przedstawianej analizy, ale także autor formułuje szczegółowe wnioski, odnoszące się do tez stawianych we wstępie pracy.

III. Ocena pracy. Uwagi szczegółowe.

1. Recenzowana praca stoi na wysokim poziomie. Autor sprawnie zmagają się z trudną materią normatywną, nie stroniąc od własnych podsumowań. Niezależnie od pozytywnej oceny recenzowanej pracy, zadaniem recenzenta jest wskazanie elementów krytycznych, które przedstawione poniżej nie wpływają w konkluzji na ogólną ocenę pracy.
2. W pracy prawidłowo zostały określone cele badawcze. Analiza przedstawiona w recenzowanej pracy konsekwentnie dąży do ich wykazania. Na poszczególnych etapach rozważań istotne pozostają wprowadzenia, jak i podsumowania poszczególnych rozdziałów, które stanowią podstawę do formułowania wniosków końcowych zawartych w zakończeniu pracy. Taka konstrukcja każdego rozdziału umożliwia w większym stopniu uporządkowanie pracy badawczej, jak i wskazuje na sposób dochodzenia do wykazania tez zawartych we wprowadzeniu do rozprawy. Podsumowania zawarte w poszczególnych rozdziałach dają więc możliwość, niejako na bieżąco potwierdzania ciągu logicznego rozprawy i weryfikacji tez badawczych.
3. Głównym trzonem pracy jest przedstawienie wpływu kształtu różnorodnych rozwiązań na umiejscowienie pojęcia „token cyfrowy” w porządku prawnym. Sądzę, że większy nacisk mógłby być zwrócony, przez autora rozprawy, na zasadę proporcjonalności i sposób jej stosowania. Ta kluczowa reguła konstytucyjna jest przedmiotem zarówno badań doktryny, jak i odgrywa istotne miejsce w ocenie dokonywanej przez Trybunał Konstytucyjny. Szersze spojrzenie z uwzględnieniem zasady proporcjonalności zapewne wzbogaciłoby analizę dokonywaną w recenzowanej pracy. Ustawodawca powinien bowiem

poszukiwać „złotego środka” pomiędzy swobodą obrotu a jego bezpieczeństwem. Łatwiej jest, moim zdaniem, poszukiwać rozwiązań umiejscawiających pojęcie „tokenu cyfrowego” wspierając się w większym stopniu, wskazaną przeze mnie zasadą konstytucyjną.

4. Autor rozprawy podsumowuje swoją ocenę dotyczącą sposobu kształtowania tokenu cyfrowego, nie tylko jako określonego zjawiska, ale również jako pewnej instytucji prawnej. Z tego względu przy podsumowaniach w rozdziałach omawiających poszczególne rodzaje tokenów cyfrowych (tokeny inwestycyjne, tokeny użytkowe, tokeny NFT), powinny znaleźć się bardziej odważne wskazania dotyczące wniosków *de lege ferenda* odnoszące się do koniecznych zmian w polskim prawie. Autor oczywiście jest w trochę trudnej sytuacji, gdyż mógł przedstawić wybrane rozwiązania komparatystyczne jedynie odnośnie tokenów inwestycyjnych, ze względu na większe trudności w poszukiwaniach wzorców odnoszących się do pozostałych rodzajów tokenów. Nie zwalnia to jednakże autora rozprawy od podejmowania tego rodzaju bardziej wyrazistych prób.
5. Poszukując umiejscowienia tokenów cyfrowych w systemie prawa wiąże się z różnorodnymi możliwościami regulacyjnymi. Autor rozważa, poza źródłami prawa powszechnie obowiązującego, również kwestie wykorzystania regulacji „prawa miękkiego”. Oczywiście, tematyka oddziaływania *soft law* może być przedmiotem odrębnej rozprawy doktorskiej, natomiast w recenzowanej rozprawie należałoby w większym stopniu wskazać na możliwości oddziaływania *soft law*, w kontekście konstytucyjnego katalogu źródeł prawa. Ma to o tyle istotne znaczenie, że ta metoda oddziaływania regulacyjnego ma coraz większe znaczenie w prawodawstwie unijnym, natomiast jej umiejscowienie w poszczególnych porządkach praw państw członkowskich częstokroć napotyka na istotne bariery, co uzasadnia odniesienie się w pracy do tych kwestii.
6. Istotnym walorem recenzowanej rozprawy jest podsumowanie rozważań zawartych w pracy, stanowiące efekt pracy badawczej. Po pierwsze, składa się na to ocena efektywności procedur i środków stosowanych w prawie

krajowym. Po drugie, zawarto w pracy wskazówki dotyczące kształtu optymalnych rozwiązań biorąc pod uwagę mechanizmy gwarantujące zaufanie obywateli do państwa, stabilności i pewności prawa.

IV. Ocena formalna rozprawy.

Należy podkreślić prawidłową strukturę pracy, optymalną liczbę rozdziałów o w miarę równomiernej objętości i zbliżonej strukturze. Istotną rolę pełni wstęp i zakończenie, głównie ze względu na tezy badawcze zawarte w tych częściach pracy. Struktura pracy i jej objętość, to elementy których ocena formalna, potwierdza słuszność wyboru tematu w ujęciu merytorycznym; praca jest bowiem optymalna.

Spośród rozdziałów można pokusić się o rozbudowanie ostatniego rozdziału. Oczywiście jest tak, że od strony prawa publicznego poszczególne rodzaje tokenów cyfrowych podlegają regulacji charakterystycznej dla kształtu danego prawa/instrumentu. Jednakże można się zastanowić się odnośnie tego, czy metody oddziaływania charakterystyczne dla prawa prywatnego, nie mogą mieć funkcji publicznoprawnej. Alternatywą może być włączenie rozdziału szóstego do zakończenia pracy.

Praca została przygotowana starannie od strony formalnej. Zbiór literatury wykorzystanej w pracy jest szeroki. Na wyróżnienie, co jest w dużym stopniu wynikiem tematu i zakresu rozprawy, zasługuje zakres literatury obcojęzycznej.

Niezależnie od powyższych uwag, należy wskazać, że posiłkowanie się w pracy szerokim spectrum bibliograficznym jest zaletą wymagającą podkreślenia, w szczególności w kontekście niejednolitej praktyki w tym zakresie, występującej w różnych ośrodkach naukowych. W omawianej pracy jest to o tyle cenne, że autor rozprawy, poza przytaczaniem poglądów doktryny, nie stroni od stawiania problemów badawczych, podejmuje próbę ich wyjaśnienia i formułuje samodzielne poglądy. Oczywiście szerokie spectrum bibliograficzne przekłada się na obszerną liczbę przypisów, co stanowi niewątpliwie wysoki walor naukowy recenzowanej pracy. Ze względu na próbę odnalezienia formuły umiejscowienia tokenów cyfrowych w systemie prawa, można by pokusić o częstsze wykorzystywanie spośród bibliografii, pozycji o charakterze systemowym.

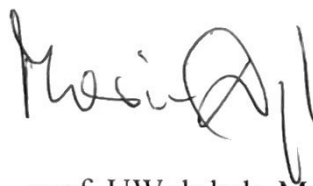
V. Wnioski

Ze względu na kształt recenzowanej pracy (istotność i aktualność tematu, zakres merytorycznych rozważań, wnioski wynikające z rozprawy), należy mieć nadzieję, że zostanie ona opublikowana. Przyczyniłoby się to w większym stopniu do rozwoju doktryny, poprzez możliwość szerszego dotarcia do czytelnika. Jest to istotne, z punktu widzenia promowania rozwiązań wnoszących istotny wkład w rozwój nauki, mającej zasięg oddziaływania zdecydowanie szeroki, jak i ze względu na tematykę pracy umożliwiającą jej wykorzystanie, również ze względu na wnioski w niej zawarte.

Tym samym, całokształt rozważań badawczych, zakres analizy, metodologia i wykorzystane źródła przemawiają jednoznacznie za skierowaniem rozprawy doktorskiej do publikacji. Sądzę, że materiał badawczy przedstawiony przez autora powinien być wykorzystywany zarówno przez doktrynę, jak i prawodawcę, w związku z czym publikacja recenzowanej pracy stanowi imperatyw.

W konkluzji stwierdzam, że przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska mgr. Macieja Langera pod tytułem „Status prawny tokenów cyfrowych” stanowi samodzielne i oryginalne rozwiązanie ważnego dla nauki prawa problemu naukowego.

Z pełnym przekonaniem mogę więc stwierdzić, że praca przygotowana przez mgr. Macieja Langera pod tytułem „Status prawny tokenów cyfrowych” spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim określone art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. tekst jednolity z 2024 r. poz. 1571 ze zm.) i może stanowić podstawę do nadania stopnia naukowego doktora nauk prawnych.

prof. UW dr hab. Marcin Dyl